

-Rondetafel Landrechten 15 juni. Sandra Seeboldt. Beleidsadviseur landrechten-

Landrechten situatie in de wereld.

Het zijn cijfers die het voorstellingsvermogen te boven gaan: 2.5 miljard mensen zijn afhankelijk van inheems en gemeenschaps land. Dit is ruim 50 % van al het land op aarde. Slecht 1/5^e van dat land is wettelijk erkend.¹ Deze mensen wonen veelal in landen die hun rechten niet beschermen. In Afrika liggen deze cijfers nog hoger: 90% van het land in Afrika is wettelijk van niemand. Terwijl daar wel mensen wonen, veelal mensen met informele gebruikers rechten. Officieel zijn slechts 2 volkeren erkend als inheems in Afrika.

Het feit dat het overgrote deel van het gemeenschapsland waarop mensen wonen wereldwijd niet wettelijk erkend is, maakt het kwetsbaar voor *land grab*. Economische groei en bevolkingsgroei doen de druk op land toenemen. Landrechtenschendingen nemen toe en de daarmee vaak gepaard gaande mensenrechtenschendingen ook: vaak ook gaan landconflicten samen met geweld. Per week worden er gemiddeld twee activisten vermoord die hun land of hun natuurlijke omgeving verdedigen.²

Hulp & Handel

De afgelopen jaren heeft de Nederlandse overheid in toenemende mate het ontwikkelingsgeld (ODA) ingezet voor het stimuleren van private sector ontwikkeling en het betrekken van het Nederlandse bedrijfsleven. De relatie tussen private sector ontwikkeling en duurzame armoede bestrijding is echter niet vanzelfsprekend. Ook zijn er nogal wat risico's op het gebied van mensenrechten. De hulp en handel agenda's kunnen elkaar bijten. De Nederlandse betrokkenheid bij internationale infrastructuur projecten neemt toe en de repressie van maatschappelijke organisaties in de wereld ook. Zo zijn er sinds de Arabische lente wereldwijd negentig wetten en maatregelen bijgekomen die het functioneren van maatschappelijke organisaties beperken of belemmeren.

De betrokkenheid van FMO bij de Agua Zarca case in Honduras laat zien hoe makkelijk het is om als Nederlandse actor betrokken te raken bij landconflicten. FMO investeert veel in Latijns Amerika. En is betrokken bij nog zeker drie andere conflicten in de regio waarbij intimidatie en geweld voor komt. Het effectieve regionale mensenrechten orgaan, de Inter- American Commission on Human Rights (IACHR) kampt met teruglopende bijdragen van juist de Latijns Amerikaanse landen die haar oprichtten. Ook Nederland, die de afgelopen jaren wel bijdroeg, heeft voor 2016 nog geen toezegging gedaan.

Doet Nederland voldoende om mensenrechten schendingen en specifiek landrechten schendingen te voorkomen?

Nederland doet zeker het eea om landrechten te promoten. Het volgende lijstje is niet uitputtend:

- Minister Ploumen heeft zich opgeworpen als wereldwijd pleitbezorger voor landrechten;
- De overheid faciliteert de Nederlandse Land Governance Multi Stakeholder Dialogue (tussen Nederlandse NGOs, bedrijven en academische instellingen);

¹ Common Ground report, page 7. <http://www.landrightsnow.org/en/common-ground/>

² Special rapporteurs UN on human and indigenous rights referring to Global Witness report in article in the Guardian <http://www.theguardian.com/global-development/2016/jun/05/world-environment-day-protecting-activists-human-rights-issue#comments>

- Nederland financieert een aantal belangrijke zuidelijke en noordelijke organisaties die pleitbezorger zijn voor landrechten.
- Land partnerschap: de overheid werkt samen met het Kadaster om de registratie van landtitels in ontwikkelingslanden te verbeteren;
- De IMVO convenanten bieden een goede kans om landrechten op de agenda's van risico sectoren, zoals de financiële sector, te zetten.

Dit betreft bijna allemaal vrijwillige initiatieven. Qua beleid kan Nederland nog veel verbeteren. In de Kamerbrief van 23 mei jl mbt de actuele stand van het bedrijfsleven instrumentarium noemt Minister Ploumen de drie internationale richtlijnen waaraan Nederlandse bedrijven opvolging moeten geven³. In deze richtlijnen schitteren landrechten schitteren door afwezigheid. Met andere woorden, hoe weten we of Nederlandse bedrijven gesubsidieerd betrokken raken bij investeringen waar landrechten niet voldoende zijn beschermd?

Wat moet Nederland doen?

Geef gemeenschappen een stem: FPIC

- Free Prior and Informed Consent (FPIC) is een belangrijk instrument om gemeenschappen te betrekken bij besluitvorming over projecten die hun toegang tot land beïnvloeden. Momenteel is FPIC internationaal juridisch alleen voor Inheemse volkeren vastgelegd. Dit is niet voldoende. Nederland moet een voortrekkers rol gaan spelen om FPIC for all wettelijk verankerd te krijgen.
- Nederland moet zich binnen de OESO hard maken voor het opnemen van landrechten en FPIC binnen de OESO richtlijnen, die in richting herziening gaan.

Implementeer de VGGTs

- Een belangrijke stap werd gezet door de minister toen zij op 8 maart aangaf dat er 'een tandje bovenop moet mbt tot het implementeren van de VGGTs door de Nederlandse overheid'. Dit is positief om dat de VGGTs een goed uitgangspunt vormen om landrechten te beschermen.
- Het bedrijfsleven instrumentarium moet de VGGTs toevoegen aan de internationale richtlijnen die bedrijven dienen na te leven.
- Ambassades moeten de VGGTs actief gaan promoten en faciliteren in zuidelijke landen.
- VGGTs moeten onderdeel worden van voedselzekerheid strategieën van de ambassades.

Wees transparant:

- Alle programma's binnen het bedrijfsleven instrumentarium moeten helderheid geven over waar en in wie ze voor hoeveel investeren. Het openbaarheidsbeleid van de IFC vormt een goed uitgangspunt om ervoor te zorgen dat landrechtenkwesties bij Nederlandse investeringen tijdig kunnen worden aangekaart.

Implementeer flankerend beleid

- De handels agenda moet gepaard gaan met goed flankerend mensenrechtenbeleid. Een dringende stap die de Nederlandse overheid moet nemen is haar contributie aan de IACHR

³ OESO-richtlijnen voor multinationale bedrijven met betrekking tot maatschappelijk verantwoord ondernemen, ILO-Verklaring betreffende fundamentele rechten en principes voor werk (inclusief leefbaar loon); VN Conventie over Biologische Diversiteit

voor 2016 en 2017 toezeggen en verhogen en via diplomatieke kanalen erop aandringen bij landen waarin het investeert dat zij mensenrechten organen en structuren blijven steunen.

Zorg dat FMO haar beleid aanscherpt

- De staat is 51% aandeelhouder en moet zorgen dat FMO haar beleid aanscherpt.
 - In landen met mensenrechten problemen moet FMO eventueel samen met de NLSe overheid en andere investeerders de dialoog aangaan om bijvoorbeeld financial intermediaries te verplichten transparant te zijn over haar investeringen en en iig de IFC PS na te leven.
 - FMO moet een gedegen landbeleid opstellen, dat een duidelijk nee aangeeft tegen landje pik, aandacht heeft voor landrechten en landgebruik, eisen stelt aan locale stakeholder engagement, en FPIC for all met zich meebrengt.
 - FMO moet *community based human rights assessments* verplicht gaan stellen.
 - Transparantie moet komen op het niveau van IFC: alle projecten 30 dagen van te voren en high risk 60 dagen. Samenvattingen van SEIAs moeten online staan . FMO moet IATI snel gaan implementeren

Contact persoon: Sandra Seeboldt. Sandra.seeboldt@oxfamnovib.nl 070-3421824